

УДК 14:316.75

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ: ПОЛІТИКА ВИЗНАННЯ ЧИ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ?

Оксана Підскальна

*Житомирський державний університет імені Івана Франка,
історичний факультет, кафедра філософії
вул. Велика Бердичівська, 40, 10008, м. Житомир, Україна*

У статті аналізується дилема між політикою визнання та перерозподілу в межах філософії мультикультуралізму. Політика визнання стосується статусу нерівності й проблеми ідентичності, у той час як політика перерозподілу більше пов'язана з економічною нерівністю й роллю держави загального добробуту. У дослідженні розглянуто працю канадського філософа Чарльза Тейлора «Політика визнання», в якій розкрито взаємозв'язок між ідентичністю та визнанням, що веде до політики мультикультуралізму й визнання «рівної цінності різних культур». Доведено, що політика визнання передбачає прийняття та зберігання відмінностей у суспільстві. Спростовано основні аргументи критиків мультикультуралізму в межах дилеми визнання – перерозподіл, які зазначали, що політика мультикультуралізму акцентує свою увагу лише на культурній нерівності й не звертає увагу на економічну. Проаналізовано дуалістичну концепцію справедливості Ненсі Фрейзер як можливість вирішення дилеми визнання – перерозподіл у межах мультикультуралізму. Доведено, що для Фрейзер відсутність визнання чи хибне визнання означає не психічну деформацію й не перешкоду етичному самоздійсненню, як вважали Гоннет і Тейлор. Замість цього невизнання для Фрейзер – це інституціональне відношення підпорядкування.

Ключові слова: мультикультуралізм, політика визнання, політика перерозподілу, соціальна справедливість, нерівність, Чарльз Тейлор, Аксель Гоннет, Ненсі Фрейзер.

Мультикультуралізм як філософська концепція та політична практика завжди був і залишається доволі суперечливим у розумінні та реальному впровадженні. Майже одночасно з виникненням теоретичного дискурсу мультикультуралізму розвивається його філософська критика, яка стверджувала, що впровадження мультикультурної політики несумісне з ліберально-демократичними принципами. Ця філософська дискусія протягом багатьох років домінувала в літературі, присвяченій мультикультуралізму, особливо в 1980-х і на початку 1990-х років. Дискусія ще не закінчена, але із середини 1990-х років вона доповнена і в певній мірі витіснена новим емпіричним аргументом проти мультикультуралізму: що він підриває основи існування держави загального добробуту. Критики стурбовані тим, що політика мультикультуралізму підриває міжособистісну довіру, солідарність і перенаправляє час і ресурси з перерозподілу (необхідного для боротьби з нерівністю) на визнання. Іншими словами, мультикультуралізм зводить нанівець затрачений час і ресурси від «правильної» боротьби за перерозподіл до «неправильної» участі в мультикультурному визнанні. Саме цій дилемі – визнання та перерозподілу в межах мультикультуралізму – присвячена ця стаття.

Найвідомішими вченими в політиці визнання є канадський політичний філософ Чарльз Тейлор і сучасний німецький філософ Аксель Гоннет, а в політиці перерозподілу – інший канадський політичний філософ Вілл Кимлика й американський критичний теоретик Ненсі Фрейзер. Політика визнання насамперед стосується статусу нерівності й проблеми ідентичності, у той час як політика перерозподілу більше пов'язана з економічною нерівністю й роллю держави загального добробуту.

Метою дослідження є аналіз взаємодії політики визнання та перерозподілу як ключових питань соціальної справедливості в межах філософії мультикультуралізму.

Питанню визнання в межах інтерсуб'єктивної філософії присвячені праці Г. Гегеля, Дж. Міда, П. Рікера. Взаємозв'язок між мультикультуралізмом і визнанням досліджують Ч. Тейлор, А. Гоннет, Н. Фрезер. Питання визнання та перерозподілу в межах мультикультуралізму розглядали К. Бентинг, В. Кимлика, В. Мішра, Л. Блум та інші.

Немає єдиного розуміння щодо визначення самого терміна «мультикультуралізм». Багато авторів використовують термін, не визначаючи його. Ті, хто докладає зусиль для визначення, пропонують дуже різні маркери, що визначаються як необхідні чи достатні умови для політики, яку можна кваліфікувати як мультикультурну. Ураховуючи відсутність консенсусу, будь-яке визначення неминуче буде піддане критиці. Так, у деяких контекстах термін «мультикультуралізм» використовується для охоплення доволі широкого кола неоднорідностей (гетерогенностей), включаючи культурну, етнічну та гендерну ідентичність і навіть сексуальну орієнтацію й інше. Із цього широкого значення мультикультуралізм практично супроводжує «політику визнання».

І хоча мультикультуралізм може означати багато різних речей – демографічний опис, ідеологію, набір політик або філософську теорію сучасного суспільства, – можна виділити основний принцип мультикультуралізму в нормативно орієнтованій інтелектуальній лінії: подолати соціальну нерівність, засновану на культурних маркерах (неоднорідності) шляхом формування культурних, громадянських, політичних та економічних відносин за допомогою державної політики. По суті, мультикультуралізм підкреслює захист прав меншин або іммігрантів як засіб підвищення їх відчуття визнання в суспільстві та приналежності до нього. У разі успіху мультикультуралізму відбувається не тільки досягнення високого ступеня істотної рівності, а й виникає загальна національна єдність чи соціальна згуртованість. Основним аргументом прихильників мультикультуралізму було те, що практика й визнання культурних традицій, мови й релігії мають вирішальне значення для особистої й групової ідентичності, а отже, є передумовою успішної інтеграції в усі інші сфери життя та суспільства.

Тон дискурсу мультикультуралізму та визнання було задано канадським філософом Чарльзом Тейлором у 1992 році, коли світ побачив його відоме есе «Політика визнання». Тейлор починає з твердження, що «декілька течій у сучасній політиці звертаються до потреби у визнанні, іноді до вимоги визнання. <...> вимога визнання виходить на перший план <...> від імені «підлеглих» груп, у деяких формах фемінізму, а також у тому, що сьогодні зветься політикою «мультикультуралізму» [1, с. 29]. Особливе значення визнання полягає в його відношенні до ідентичності, яке Тейлор визначає як розуміння людьми того, ким вони є, їхніх фундаментальних характеристик як людських істот. Він підкреслює, що ідентичність частково формується її визнанням, або відсутністю такого визнання, або неправильним визнанням, що може завдати значної шкоди людській ідентичності й «може бути формою пригнічення, ув'язнюючи людину в хибному, викривленому та звуженому способі буття» [1, с. 29]. В основі моделі Тейлора лежить гегелівська віра в те, що індивіди формуються в інтерсуб'єктивності. Через діалог з іншими ми визначаємо нашу ідентичність. Тейлор ставиться до цих інших як до «значущих інших», тобто ці люди грають важливу роль у нашому житті. Важливість визнання полягає в тому, що те, як інші бачать нас, є необхідністю у формуванні розуміння того, хто ми є. Наша індивідуальна ідентичність не будується зсередини й не породжується кожним із нас окремо, а завжди формується шляхом діалогу з іншими.

Чарльз Тейлор зазначає, що для того, щоб дискурс визнання й ідентичності набув сьогоdnішнього вагомого значення, необхідно було, щоб відбулося «дві зміни». По-перше,

це розпад соціальної ієрархії, на якій колись базувалася честь. Цей розпад привів до сучасного уявлення про гідність, яке базується на універсальних та егалітарних принципах, що стосуються рівної цінності всіх людей. Поняття гідності лежить в основі сучасних демократичних ідеалів, на відміну від поняття честі, яке, за словами філософа, явно несумісне з демократичною культурою. Друга сутнісна зміна, про яку говорить Тейлор, сталася наприкінці XVII ст. – час розвитку індивідуалізованої ідентичності, в якій акцент робився на унікальності кожної людини. Ідея унікальності постає в супроводі «ідеалу автентичності». Розкриваючи поняття автентичності, Тейлор посилається на Гердера, коли говорить таке: «... є певний спосіб бути людиною, який є моїм, я покликаний прожити своє життя як цей спосіб, а не як імітацію чийогось життя. Але ж гердерівське поняття по-новому й впливово визначає значення чесного ставлення до самого себе. Якщо я не чесний із собою, я втрачаю сенс свого життя, я втрачаю те, що для мене є людським» [1, с. 33].

Тейлор використовує ці ідеї для побудови «політики рівного визнання». Він визнає два способи розуміння ідеї рівного визнання, які ґрунтуються на різному розумінні ідентичності. Перший спосіб – це політика рівної гідності, або політика універсалізму, яка спрямована на зрівнювання всіх прав і ґрунтується на принципі рівного громадянства. Другий спосіб – це політика відмінності, яка з'єднує ідентичність із відмінністю, у ній визнається унікальність кожної людини чи групи. Тейлор є прихильником саме другого способу політики рівної гідності – політики відмінності.

Філософ стверджує, що політика рівної гідності часто дає уявлення про те, які права варто мати з погляду гегемоністичної культури, тим самим змушуючи групи меншин відповідати очікуванням домінуючої культури, а отже, відмовитися від їх особливості. Нездатність відповідати цим очікуванням призводить до того, що культура меншини висміюється й піддається остракізму домінуючою культурою. Тейлор зазначає: «Домінантні групи мають тенденцію закріплювати свою гегемонію шляхом занурення в підкорені образи нижчості» [1, с. 64]. Саме на цій політиці базується начебто «нейтральний до відмінності лібералізм», який насправді «є фактом відображення єдиної культури-гегемона». Аргумент дослідника полягає в тому, що лібералізм не є нейтральним, це «бойове віровчення» (за його цінності). Але за умови, що суспільства тепер стають мультикультурними, і громадяни однієї держави можуть належати до культури, яка ставить під сумнів «філософські кордони країни проживання», завдання «політики рівного визнання» полягає в тому, «щоб подолати їхнє відчуття, ніби їх вводять у стан маргінальності, таким чином, щоб не скомпрометувати при цьому наші засадничі політичні принципи» [1, с. 62]. Тобто ліберальні демократії стикаються з вимогою визнати рівну цінність (value) різних культур, щоб «не лише дозволяли їм виживати, але й визнали їхнє достоїнство (worth)» [1, с. 63]. Тейлор формулює це як презумпцію рівної цінності культур, в основі якої лежить «уявлення про певний всесвіт, у якому різні культури доповнюють одна одну внесками дуже різного типу. Ця картина не лише сумісна із судженнями щодо вищості в певному відношенні, але й вимагає їх» [1, с. 69]. Головним вибором для Тейлора не є репресивний Захід, який вимагає, щоб усі культури (зокрема й власні) проходили порівняльний аналіз. Для того, щоб можна було визнати цінність культур у цілому, презумпція повинна бути переформульована так: «культури, які впродовж тривалого відтинку часу створювали обрій значення для великої кількості людських істот, різних за характером і темпераментом, які, якщо висловити це інакше, артикулювали їхні почуття блага, їхнє почуття святого і їхнє почуття прекрасного, майже напевно мають щось таке, що заслуговує на наше захоплення та повагу, навіть якщо це супроводжується багато чим таким, до чого ми відчуваємо відразу й від чого маємо відмовитися» [1, с. 71].

Таким чином, перефразувавши основні ідеї Ч. Тейлора, викладені в його есе, варто зазначити, що політика визнання передбачає прийняття та зберігання відмінностей у суспільстві. Для мультикультуралізму як політики управління цим різноманіттям постає важливе питання, як уникнути ієрархії між цими відмінностями, як сприймати цінність різних культур, без оцінювання одних вище інших.

Дилема визнання – перерозподілу постійно підживлює зятяних критиків мультикультуралізму. На перший погляд питання визнання, яке вже тісно переплетене з мультикультуралізмом, має в основному позитивні конотації. Проте для критиків мультикультуралізму політика визнання є підґрунтям, на основі якого можна вести критичні дискусії. Один із важливих аргументів критиків – це те, що мультикультуралізм «витісняє» час, енергію й гроші від перерозподілу до визнання. Люди, які в іншому разі активно брали б участь у боротьбі за посилення економічного перерозподілу та соціальної рівності, замість цього витрачають свій час на проблеми мультикультуралізму. Друга аргументація вказує на те, що мультикультуралізм послаблює перерозподіл, підживляючи довіру та солідарність між громадянами, а отже, руйнує популярну підтримку для перерозподілу. Критики аргументують свою позицію тим, що політика мультикультуралізму руйнує солідарність, оскільки вона акцентує увагу не на спільності, а на відмінності між громадянами. Громадяни історично начебто були готові більше жертвувати на підтримку «своїх знедолених співгромадян», тому що вони розглядали цих співгромадян як «одного з нас», пов'язаних спільною ідентичністю та солідарністю. Такий погляд, зокрема, розділяють Алан Вулф і Джієтт Клаусен, які зазначають, що в британській державі загального добробуту в 1940-х і 1950-х роках люди вважали, що платять частину своїх податків людям, які були схожі на них. Але з прийняттям мультикультурної політики і внаслідок відмови від тривалого процесу національної гомогенізації зростає «податкова протидія», оскільки «якщо зв'язки, які зв'язують вас з усе більш різноманітними співгромадянами, ослаблюються, ви, ймовірно, менш схильні розділяти свої ресурси з ними» [2, с. 4]. Далі вони зазначають, що якщо групи всередині національної держави отримують більше визнання, то логічно, що концепції загальної національної солідарності отримуватимуть менше такої прихильності.

Згідно з однією з версій, проблема з визнанням підгруп, принаймні частково, полягає в тому, що це визнання майже неминуче має негативні конотації. «Визнання» групи в контексті мультикультурної політики часто включає в себе визнання почуття історичної образи й визнання того, що група історично була піддана стигматизації та виключенню, а також жорсткому поводженню з боку пануючої в суспільстві групи. Визнання групи тоді включає в себе розповідь про історичні кривди. Коротше кажучи, мультикультуралізм виховує «політику образи», що призводить до посилення недовіри між членами різних груп і ускладнює об'єднання міжетнічних коаліцій [2, с. 6].

Ще одна версія аргументації критиків полягає в так званому «неправильному діагнозі». Його суть зводиться до того, що концентрація уваги на етнічних чи расових відмінностях зменшила увагу до класу. Із цього погляду реальна проблема – це економічна маргіналізація, а не культурне неправильне визнання, і рішення полягає не в прийнятті мультикультуралізму, а в поліпшенні положення людей на ринку праці за рахунок покращення доступу до робочих місць, освіти, навчання й т. д. Мультикультуралістський підхід спонукає людей думати, що більшість іммігрантів більше потребують своєї відмінної історії, релігії чи одягу, які надають більшого соціального статусу, коли в дійсності їх нагальна необхідність полягає в поліпшенні доступу до житла, освіти та гідно оплачуваної роботи (звичайно, такий перелік не вичерпує всі питання, стосовно яких відбувається критика

мультикультуралізму, проте зазначені є найголовнішими в межах цієї роботи, присвяченої аналізу взаємодії політик визнання та перерозподілу в межах мультикультуралізму).

К. Бентинг і В. Кимлика в роботі «Чи руйнують мультикультурні політики державу загального добробуту?» виступають проти таких аргументів. Вони зазначають, що аргумент стосовно «витіснення» ґрунтується на припущенні, що є фіксована й статична кількість часу, енергії та грошей, які будуть витрачені на політичну мобілізацію, тому будь-які зусилля, витрачені на одне питання, обов'язково применшують інше. Однак є альтернативний погляд на політичну мобілізацію. Із цього погляду реальне завдання полягає в тому, щоб залучити людей у політику взагалі, із будь-якого питання. Після того, як вони будуть задіяні й відчують власну політичну ефективність, вони, імовірно, зрозуміють і будуть підтримувати й інші прогресивні проблеми. Другий аргумент (про те, що мультикультуралізм суперечить міжнародній довірі та солідарності) також є суперечливим. По-перше, він припускає, що до прийняття політики мультикультуралізму існували високі рівні міжнародної довіри та солідарності, які тепер знищуються. Однак історично західні держави часто застосовували політику виключення й асиміляції саме тому, що було мало довіри чи солідарності за національними та расовими ознаками. Домінуючі групи відчували загрозу з боку меншин і тому намагалися їх асимільовувати, виключати, використовувати чи позбавляти прав. Це також спонукало меншість не довіряти домінуючій групі. У цій ситуації політика мультикультуралізму – не причина цієї недовіри або ворожнечі, а відповідь на відсутність довіри й солідарності [2, с. 10].

Нарешті, стовно аргументу «неправильного діагнозу». Тут одне з можливих пояснень полягає в тому, що почуття справедливості в людей дорівнює нулю: підвищена чутливість до однієї з форм несправедливості неминуче тягне за собою зниження чутливості до інших форм несправедливості. Тому люди, які гостро реагують на проблеми расизму чи сексизму, наприклад, неминуче менш чутливі до питань класової нерівності чи культурного розміщення, і навпаки. Проте така аргументація видається доволі сумнівною. Хіба неможливо, що різні виміри нашого почуття справедливості взаємно підсилюються? Безумовно, є обставини, за яких фіксація однієї форми несправедливості може засліпити людей в інших формах. Історично склалося, що така парадигма – це марксизм, ідеологічно прихильний до думки про те, що класова нерівність – це єдина «реальна» нерівність, а всі інші форми нерівності, включаючи сексизм і расизм, зникнуть зі скасуванням класів. Явна й основна частина марксистської ідеології полягала в тому, що один вимір нерівності мав перевагу над іншими. Марксизм систематично спотворював низку нерівностей, тому що припускав лише класову нерівність, нехтуючи доказами в інших сферах.

Щоб уникнути помилкового діагнозу, потрібно уникати подібних догматичних презумпцій. Виникає питання стосовно того, чи заохочує мультикультуралізм, чи навпаки, перешкоджає такому відкритому підходу до значущості різних форм нерівності. Чи визнає мультикультуралізм лише питання, пов'язані з культурною нерівністю (політика визнання), і нехтує іншими формами нерівності? Чи, може, створює простір для відкритої дискусії стосовно взаємопов'язаності різних форм пригнічення?

Зрозуміло, не слід очікувати, що це визнання як центральне питання мультикультуралізму саме по собі створило б рівне ігрове поле, на якому може бути застосований ліберальний принцип справедливого розподілу. Але чи може визнання – навіть мультикультурне визнання – займатися питаннями дистрибутивної справедливості? «Перерозподіл чи визнання?» – назва книги, в якій Ненсі Фрейзер і Аксель Гоннет (2003 рік) обговорюють відносні переваги цих двох пропозицій. Як найкраще створити суспільство, де можливості

доступні для всіх незалежно від раси, класу чи віросповідання, проте коли визнаються індивідуальні та групові відмінності? Чи можуть вони співіснувати?

Для Ненсі Фрейзер відповідь очевидна: необхідна «двовимірна концепція справедливості». Протиставлення політик визнання та перерозподілу помилкове, оскільки, як вона стверджує, «сьогодні справедливість вимагає як перерозподілу, так і визнання» [3, с. 9].

Раніше вважалося, що ці політики є взаємовиключними, і об'єднати їх неможливо, оскільки вони виступали ключовими питаннями різних «повісток дня». Парадигма перерозподілу фокусується на несправедливості, пов'язаній з економічною маргіналізацією, економічною перебудовою й експлуатацією робітничого класу. Ця парадигма розглядає відмінності як несправедливі відмінності. Вони не є невід'ємними властивостями груп, вони є соціально побудованими результатами несправедливої політичної економії. Тому мета цієї парадигми – скасувати групові відмінності, а не визнати їх. Парадигма визнання, навпаки, розглядає відмінності у двох варіантах. В одній із версій вони є позитивними, раніше були культурними варіаціями, які несправедлива інтерпретуюча схема навмисно перетворила на ієрархію цінностей. В іншій версії групові відмінності не передбачають ієрархічну переоцінку, але одночасно будуються разом із нею. Для першої версії справедливість вимагає, щоб ми переоцінювали девальвовані риси; таким чином, ми повинні відзначати, а не усувати групові відмінності. Однак для другої версії ми швидше повинні деконструювати терміни, в яких наразі існують відмінності [3, с. 15]. Н. Фрейзер зазначає, що обидві форми несправедливості (як невизнання, так і економічна нерівність) є первинними й самостійними, тобто економічна нерівність не може бути зведена до культурного неправильного визнання й навпаки. Суб'єктами несправедливого розподілу є переважно класи, тоді як суб'єктами несправедливого визнання – веберовські статусні групи, тобто групи, які можуть бути ідентифіковані з погляду «позитивної або негативної соціальної оцінки репутації» в рамках певної системи соціальної стратифікації. Багато соціальних рухів стикаються із цією дилемою, пов'язаною з необхідністю врівноважувати попит на економічну рівність із наполегливою вимогою їх культурної специфіки. Як приклад Фрейзер наводить феміністичні рухи, які змагаються з економічною нерівністю (політика перерозподілу) і за гендерну специфіку (політика визнання).

Основним опонентом Н. Фрейзер у питаннях перерозподілу та визнання був німецький філософ А. Гоннет, позиція якого стосовно визнання більше схожа на погляди Ч. Тейлора. З одного боку, є явна розбіжність між моністичними моделями Тейлора та Гоннета, в яких визнання є основоположною категорією соціального аналізу, а розподіл розглядається як похідна, а з іншого боку – між дуалістичною моделлю Фрейзер. У той час як Гоннет вважає, що достатньо продумана концепція визнання може виконувати всю роботу, необхідну для критичної теорії справедливості, Фрейзер стверджує, що визнання – це лише один вимір справедливості, хоча й життєво важливий. Розбіжності із цього приводу виникають через відмінності в тлумаченні визнання. Згідно з Фрейзер можна розглядати визнання як питання справедливості, пов'язане з поняттям універсального «права» (позиція самої Ненсі Фрейзер), або як питання самореалізації, пов'язане з історично відносними культурними концепціями «блага» (позиція Гоннета й Тейлора). Аксель Гоннет і Чарльз Тейлор розглядають відсутнє або недостатнє визнання як причину патологій суб'єктивності. Але якщо трактувати визнання як проблему самоздійснення, то такий феномен, на думку Фрейзер, слід відносити до галузі етики, що займається питаннями благого життя, а не до універсалістської моральної філософії, що займається питаннями справедливості. Скоріше, вона вказує на те, що «деяким людям і групам відмовлено в статусі повноправних партнерів у соціальній взаємодії тільки через те, що вони не брали участі в будівництві

культурних інституційних форм, які принижують їх відмінні характеристики чи відмінні характеристики, покладені на них» [3, с. 29]. Таким чином, усунення несправедливості, що виникає через неправильне визнання, означає розгляд певних уявлень, які пояснили б, чому певним людям присвоюється відносно низьке соціальне становище. Отже, за моделлю Фрейзер відсутність визнання чи хибне визнання означає не психічну деформацію й не перешкоду етичному самоздійсненню, як вважали Гоннет і Тейлор. Замість цього невизнання слід розглядати як інституціональне відношення підпорядкування. Нормативним ядром концепції Фрейзер є поняття паритету участі. Згідно із цією нормою, справедливість вимагає соціальних домовленостей, які дозволяють усім (дорослим) членам суспільства взаємодіяти один з одним у якості рівних. Для паритету участі необхідні дві умови. По-перше, розподіл матеріальних ресурсів має бути таким, щоб забезпечити незалежність учасників і право голосу (об'єктивна умова паритету участі). По-друге, інституціалізовані культурні схеми оцінки всім учасникам повинні надавати рівну шану й забезпечувати рівність шансів у завоюванні суспільного престижу (інтерсуб'єктивна умова). Це виключає форми й рівні економічної залежності та нерівності, які перешкоджають паритету участі. Таким чином, виключені соціальні механізми, що передбачають інституціоналізацію злиднів, експлуатації та грубих відмінностей у багатстві, доході й дозвіллі, тим самим позбавляючи деяких людей засобів і можливостей для взаємодії з іншими в якості рівних. По суті, визнання необхідне, щоб гарантувати, що всі члени суспільства мають рівну участь у суспільному житті. Оскільки Гоннет прирівнює визнання до самореалізації, питання перерозподілу походні й розглядаються як такі, що перешкоджають цьому особистому розвитку. Для Фрейзер несправедливість у вигляді як неправильного визнання, так і неправильного розподілу шкідлива в тій мірі, в якій вона перешкоджає паритету участі.

Отже, сьогодні майже немає розгляду мультикультурних питань без залучення обговорення концепцій визнання. Зазвичай визнання сприймається як питання самореалізації (Чарльз Тейлор і Аксель Гоннет). І для Тейлора, і для Гоннета визнання іншим суб'єктом є необхідною умовою для досягнення повної, неспотвореної суб'єктивності. Невизнання або неправильне визнання може бути формою гноблення. Належне визнання – це не просто ввічливість, а життєво важлива людська потреба. Дискусія в межах мультикультуралізму також доповнюється розглядом питань економічного гноблення – питання політики перерозподілу. Критики мультикультуралізму наполягають на тому, що в межах мультикультурної політики відбувається значний зсув від питань дистрибутивної справедливості до питань культурного визнання, що відволікає від боротьби з економічною нерівністю. Натомість його захисники стверджують, що мультикультуралізм, як у теорії, так і на практиці, допоміг відкрити цю дискусію. Зрештою, мультикультуралізм виник як частина відмови нових лівих від марксистського догматичного твердження про примат класу. Мультикультуралісти не припускають, що необхідно замінити класову нерівність культурною нерівністю як єдиним двигуном історії. Мультикультуралізм із позицій релятивізму оскаржує саму ідею єдиної причини руху історії. Він оскаржує ідею про те, що всі нерівності можна звести до однієї «реальної», а замість цього наполягає на тому, що культура, раса, клас і стать – це все реальні елементи нерівностей різної значимості, що не зводяться один до одного. Центральним твердженням більшості теоретиків мультикультуралізму є те, що відносна значимість нерівностей, пов'язаних із расою, класом і культурою, сильно різниться в різних групах суспільства. Ненсі Фрейзер пропонує власну дуалістичну концепцію соціальної справедливості, засновану на взаємодії обох політик «визнання» та «перерозподілу». При цьому є певні групи, які можуть відчувати на собі одночасно несправедливе ставлення стосовно економічної (перерозподіл) і культурної сфери (визнання) соціального

життя. Культурна нерівність, так само, як і економічна, є «реальною» формою несправедливості, яку необхідно враховувати поряд з іншими під час оцінки ситуації в різних групах, що забезпечує законну основу для потенційних претензій. Можна стверджувати, що теорія й практика мультикультуралізму призначені для того, щоб доповнити й збагатити політичний простір для більш адекватного визначення повного спектра несправедливостей, з якими стикаються різні групи в суспільстві.

Список використаної літератури

1. Тейлор Ч. Політика визнання. Мультикультуралізм і «Політика визнання». Київ: Альтерпрес, 2004. С. 29–71.
2. Banting K., Kymlicka W. Do Multiculturalism Policies Erode the Welfare State? School of Policy Studies. 2004. URL: <https://qspace.library.queensu.ca/handle/1974/14872> (дата звернення: 20.4.2018).
3. Fraser N., Honneth A. Redistribution or recognition? A political-philosophical exchange. London, New York: Verso, 2003. 276 с.

MULTICULTURALISM: THE POLICY OF RECOGNITION OR REDISTRIBUTION?

Oksana Pidskalna

*Zhytomyr Ivan Franko State University,
Faculty of History, Department of Philosophy
Velyka Berdychivska str., 40, 10008, Zhytomyr, Ukraine*

This article analyzes the dilemma between the policy of recognition and redistribution within the philosophy of multiculturalism. The recognition policy relates to the status of inequality and identity problems, while the policy of redistribution is more linked to economical inequality and the role of the welfare state. The work of a Canadian philosopher Charles Taylor “The Politics of Recognition” was examined which defines the relationship between identity and recognition, which in turn leads to a policy of multiculturalism and recognition of “equal value of different cultures”. It is proved that the policy of recognition involves accepting and retaining differences in society. It is denied the main arguments of critics of multiculturalism within dilemma recognition – redistribution, which stated that the policy of multiculturalism focuses only on cultural inequality, and does not pay attention to the economical. The dualistic concept of justice by Nancy Fraser is analyzed as the opportunity to solve the dilemma of recognition – redistribution within multiculturalism. It is proved the lack of recognition or false recognition for Fraser does not mean mental deformation and does not impede ethical self-realization, as Honneth and Taylor believed. Instead, the non-recognition for Fraser is the institutional relationship of subordination.

Key words: multiculturalism, policy of recognition, policy of redistribution, social justice, inequality, Charles Taylor, Axel Honneth, Nancy Fraser.